

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
ANTHONY COLLINS
föredraget den 13 juli 2023¹

Mål C-646/21

K,

L

mot

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

(begäran om förhandsavgörande från Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch
(Domstolen i Haag, sammanträdesplats 's-Hertogenbosch, Nederländerna))

”Begäran om förhandsavgörande – Gemensam politik avseende asyl och subsidiärt skydd – Efterföljande ansökningar om internationellt skydd – Direktiv 2011/95/EU – Artikel 10.1 d – Skäl till förföljelsen – Tillhörighet till en viss samhällsgrupp – Tredjelandsmedborgare som har vistats i en medlemsstat under en betydande del av den fas i livet då individens identitet formas – Europeiska värderingar, normer och beteenden – Jämställdhet mellan könen – Kvinnor och flickor som överträder reglerna för socialt beteende i ursprungslandet – Barnets bästa”

I. Inledning

1. Begäran om förhandsavgörande avser ansökningar om internationellt skydd som lämnades in av K och L, två tonårsflickor från Irak,² som bodde i Nederländerna under fem år medan deras familjs första ansökningar om internationellt skydd prövades. Under denna tid var de en del av ett samhälle som värdesätter jämställdhet mellan könen och anammade andra ungdomars värderingar, normer och beteenden. I sina efterföljande ansökningar om internationellt skydd,³ vilka avslogs av Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Statssekreterare med ministerlika befogenheter för justitie- och säkerhetsfrågor, Nederländerna) som uppenbart ogrundade,⁴ hävdade de att om de måste återvända till Irak kommer de inte att kunna anpassa sig till värderingar, normer och beteenden som inte ger kvinnor och flickor den frihet som de hade i Nederländerna och att de riskerar att utsättas för förföljelse om de ger uttryck för detta. Tolkningsfrågorna avser huruvida personer som befinner sig i klagandenas situation kan ha rätt

¹ Originalspråk: engelska.

² I det här förslaget kallade klagandena.

³ Ansökningar av den 4 april 2019. I artikel 2 q i rådets och Europaparlamentets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (EUT L 180, 2013, s. 60) definieras en efterföljande ansökan som en ytterligare ansökan om internationellt skydd som lämnas in efter det att ett slutgiltigt beslut har fattats om en tidigare ansökan, inklusive fall där sökanden uttryckligen har dragit tillbaka sin ansökan och fall där den beslutande myndigheten har avslagit en ansökan efter ett implicit återkallande enligt artikel 28.1 i det direktivet.

⁴ Beslut av den 21 december 2020, vilka överklagades den 28 december 2020. Handläggningen påbörjades av den hänskjutande domstolen den 17 juni 2021.

till internationellt skydd, eftersom de tillhör en särskild samhällsgrupp i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95/EU,⁵ och på vilket sätt barnets bästa kan beaktas vid bedömningen av ansökningar om internationellt skydd.

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Unionsrätt

2. I artikel 10 i direktiv 2011/95, som har rubriken ”Skäl till förföljelsen”, föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska ta hänsyn till följande faktorer vid bedömningen av skälen till förföljelsen:

- a) Begreppet ras ska särskilt omfatta hudfärg, härkomst eller tillhörighet till en viss etnisk grupp.
- b) Begreppet religion ska särskilt omfatta teistiska, icke-teistiska och ateistiska trosuppfattningar, deltagande i eller avstående från deltagande i formella privata eller offentliga gudstjänster, enskilt eller tillsammans med andra, samt andra religiösa handlingar eller åsiktsyttringar, eller former av personligt eller gemensamt handlande grundat på eller påbjudet genom någon trosriktning.
- c) Begreppet nationalitet ska inte bara omfatta medborgarskap eller avsaknad av medborgarskap, utan ska särskilt omfatta tillhörighet till en grupp som definieras genom dess kulturella, etniska eller språkliga identitet, gemensamma geografiska ursprung eller politiska bakgrund eller dess förbindelser med befolkningen i en annan stat.
- d) En grupp ska anses utgöra en särskild samhällsgrupp, särskilt när
 - gruppens medlemmar har en gemensam väsentlig egenskap eller en gemensam bakgrund som inte kan ändras eller har en gemensam egenskap eller övertygelse som är så grundläggande för identiteten eller samvetet att de inte får tvingas avsvära sig den, och
 - gruppen har en särskild identitet i det berörda landet eftersom den uppfattas som annorlunda av omgivningen.

Beroende på omständigheterna i ursprungslandet kan en särskild samhällsgrupp omfatta en grupp grundad på en gemensam egenskap, t.ex. sexuell läggning. Sexuell läggning får inte tolkas så, att det innefattar handlingar som anses brottsliga enligt medlemsstaternas nationella lagstiftning. Vid bedömningen av om en person ska anses tillhöra en viss samhällsgrupp eller när ett karakteristiskt drag hos en sådan grupp ska fastställas ska vederbörlig hänsyn tas till könsrelaterade aspekter, inbegripet könsidentitet.

- e) Begreppet politisk åskådning ska särskilt inbegripa när någon har en åsikt, tanke eller tro i en fråga som rör de potentiella aktörer som utövar förföljelse enligt artikel 6 och deras politik eller metoder, oavsett om sökanden har handlat i linje med denna åsikt, tanke eller tro.

⁵ Rådets och Europaparlamentets direktiv av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet (EUT L 337, 2011, s. 9).

2. Vid bedömningen av huruvida en sökande har en välgrundad fruktan för förföljelse är det irrelevant huruvida sökanden faktiskt har de egenskaper i fråga om ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politisk åskådning som är skälet till förföljelsen, om en sådan egenskap tillskrivs den sökande av den som utövar förföljelsen.”

B. Nederländska policycirkulär

3. Enligt bilagan till begäran om förhandsavgörande anges följande i punkt C7.2.8⁶ i Vreemdelingencirculaire 2000 (C) (2000 års utlänningscirkulär (C)) (nedan kallat 2000 års utlänningscirkulär (C)):

”Huvudregeln är att enbart en västerländsk livsstil som har utvecklats i Nederländerna inte kan leda till flyktingstatus eller subsidiärt skydd. En anpassning till sederna i Afghanistan kan krävas. Två undantag är möjliga:

- Om en kvinna lägger fram övertygande bevisning för att det västerländska beteendet är ett uttryck för religiös eller politisk övertygelse.
- Om en kvinna lägger fram övertygande bevisning för att hon har personliga egenskaper som är mycket svåra eller praktiskt taget omöjliga att ändra och att hon på grund av dessa egenskaper fruktar förföljelse eller riskerar omänsklig behandling i Afghanistan.”

4. I punkt B8.10 i Vreemdelingencirculaire 2000 (B) (2000 års utlänningscirkulär (B)), som har rubriken ”Västerniserade skolgående flickor”, föreskrivs följande:

”IND [Myndigheten för immigrations- och medborgarskapsfrågor, Nederländerna] beviljar uppehållstillstånd för en bestämd tid ... för en västerniserad flicka, om flickan har gjort det sannolikt att hon, om hon återvänder till Afghanistan, kommer att utsättas för oproportionerlig psykosocial press. IND bedömer huruvida oproportionerlig psykosocial press föreligger på basen av omständigheter som måste omfatta följande:

- a. graden av flickans västernisering,
- b. individuella humanitära omständigheter, vilka måste innefatta medicinska omständigheter (för flickan eller en familjemedlem) och huruvida en familjemedlem till flickan eventuellt har avlidit i Nederländerna, och
- c. möjligheten att delta i det afghanska samhället, vilket inbegriper en bedömning av familjens sammansättning och närvaron av mäktiga aktörer (stamledare, krigsherrar) som kan skydda flickan.

Vad gäller led a bedömer IND graden av västernisering på basen av följande omständigheter:

- flickan är minst tio år gammal,

⁶ Medan denna punkt, som ingår i ett avsnitt med rubriken ”Landsspecifik vägledning”, avser Afghanistan, avser begäran om förhandsavgörande sökanden från Irak.

- hon har vistats i Nederländerna i minst åtta år, räknat från dagen för den första ansökan om asyl för en bestämd tid till dagen för ansökan om ett ordinarie uppehållstillstånd för en bestämd tid enligt beskrivningen i denna punkt, och
- hon har gått i skola i Nederländerna.

Om flickan inte uppfyller en eller flera av dessa omständigheter, är hon ålagd en större bevisbörda i syfte att lägga fram övertygande bevisning för hon borde beviljas ett ordinarie uppehållstillstånd för en bestämd tid enligt denna policy. ...”

III. Målet vid den nationella domstolen, tolkningsfrågorna och förfarandet vid EU-domstolen

5. Den 29 september 2015 lämnade klagandena Irak tillsammans med sin far, sin mor och sin faster. Den 7 november 2015 lämnade de in ansökningar om internationellt skydd till de nederländska myndigheterna. Vid den tidpunkten var klagandena 10 respektive 12 år gamla. Den 31 juli 2018 avslog Raad van State (Högsta förvaltningsdomstolen, Nederländerna) slutgiltigt deras ansökningar. Den 4 april 2019 lämnade klagandena in efterföljande ansökningar om internationellt skydd. Dessa avslogs som uppenbart ogrundade den 21 december 2020. Den 28 december 2020 överklagade klagandena dessa beslut till den hänskjutande domstolen, som påbörjade handläggningen av överklagandena den 17 juni 2021. Vid den tidpunkten var klagandena 15 och 17 år gamla och hade utan avbrott bott i Nederländerna under fem år och sju och en halv månad.

6. Klagandena hävdade att de på grund av sin långa vistelse i Nederländerna under den fas i livet då individers identitet formas har anammat nederländska ungdomars värderingar, normer och beteenden. I Nederländerna har de blivit medvetna om den frihet som de, som flickor, har att göra sina egna livsval. De angav att de precis som de har gjort i Nederländerna även i fortsättningen själva vill bestämma om de ska umgås med pojkar, om de ska idrotta, om de ska studera, om de ska gifta sig och i så fall med vem och om de ska arbeta utanför hemmet. De vill också själva bestämma sina politiska och religiösa åsikter och uttrycka dessa åsikter offentligt. Det skulle vara omöjligt för dem att avsvära sig dessa värderingar, normer och beteenden om de blev tvungna att återvända till Irak och de ansöker därför om internationellt skydd.

7. Den hänskjutande domstolen konstaterade att de värderingar, normer och beteenden som klagandena hänvisade till i grund och botten motsvarar en tro på jämställdhet mellan könen.⁷ Den domstolen måste avgöra huruvida klagandena kan anses tillhöra en särskild samhällsgrupp i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95 samt huruvida, när och hur en beslutsfattare ska beakta barnets bästa vid en ansökan om internationellt skydd och huruvida hänsyn ska tas till den skada som klagandena säger sig ha lidit på grund av stressen av att under lång tid leva med osäkerhet om huruvida de kommer att kunna bo i Nederländerna, liksom med hotet om att med tvång återsändas till sitt ursprungsland.

⁷ Begäran om förhandsavgörande, punkt 23.

8. Mot denna bakgrund beslutade den hänskjutande domstolen att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

- ”1) Ska artikel 10.1 d i [direktiv 2011/95] tolkas så, att de västerländska normer, värderingar och beteenden som tredjelandsmedborgare anammat när de varit bosatta i en medlemsstat under en betydande del av den fas i livet då individers identitet formas och fullt ut deltagit i samhällslivet där ska anses utgöra en gemensam bakgrund som inte kan ändras eller egenskaper som är så grundläggande för identiteten att de inte får tvingas avsvära sig den?
- 2) Om den första frågan besvaras jakande, ska då tredjelandsmedborgare som, oavsett anledning, har anammat jämförbara västerländska normer och värderingar genom att faktiskt uppehålla sig i medlemsstaten under den fas i livet då individers identitet formas betraktas som medlemmar i en 'särskild samhällsgrupp' i den mening som avses i artikel 10.1 d i [direktiv 2011/95]? Ska frågan huruvida det rör sig om en särskild samhällsgrupp som 'har en särskild identitet i det berörda landet' bedömas ur medlemsstatens synvinkel eller ska den mot bakgrund av artikel 10.2 i [direktiv 2011/95] tolkas på det sättet att avgörande vikt ska tillmätas att utlänningen i ursprungslandet anses ingå i en särskild samhällsgrupp eller i varje fall tillskrivs en sådan tillhörighet? Är det förenligt med artikel 10 i [direktiv 2011/95], jämförd med förbudet mot *refoulement* och rätten till asyl, att flyktingstatus endast kan följa av att någon anpassat sig till västerländsk kultur om grunden för detta är religiösa eller politiska skäl?
- 3) Är det förenligt med unionsrätten och närmare bestämt med artikel 24.2 jämförd med artikel 51.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) att behörig myndighet, när den prövar en ansökan om internationellt skydd, enligt nationell rätt ska beakta barnets bästa utan att vad som är barnets bästa först konkret har fastställts (i varje enskilt förfarande)? Blir svaret på denna fråga annorlunda om medlemsstaten ska pröva en ansökan om reguljärt uppehållstillstånd och barnets bästa ska beaktas vid prövningen av ansökan?
- 4) På vilket sätt och i vilket skede av prövningen av en ansökan om internationellt skydd ska man mot bakgrund av artikel 24.2 i stadgan beakta barnets bästa och närmare bestämt skadan för en underårig till följd av långvarig faktisk vistelse i en medlemsstat? Är det i detta sammanhang av betydelse huruvida den faktiska vistelsen var laglig? Har det vid ovanstående bedömning någon betydelse för barnets bästa om medlemsstaten har fattat ett beslut om ansökan om internationellt skydd inom den frist som föreskrivs i unionsrätten, om en tidigare ålagd skyldighet att återvända har åsidosatts och om medlemsstaten inte har genomfört avlägsnande efter att ett beslut om återvändande har meddelats, vilket gjort det möjligt för den underårige att fortsätta sin faktiska vistelse i medlemsstaten?
- 5) Är det, sett till artikel 7 jämförd med artikel 24.2 i stadgan, förenligt med unionsrätten att i nationell rätt göra åtskillnad mellan en första och efterföljande ansökningar om internationellt skydd, såtillvida att reguljära grunder för uppehållstillstånd inte beaktas vid efterföljande ansökningar om internationellt skydd?”

9. Klagandena, den tjeckiska, den grekiska, den franska, den ungerska och den nederländska regeringen och Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden. Samtliga dessa och den spanska regeringen svarade på domstolens skriftliga och muntliga frågor vid förhandlingen den 18 april 2023.

IV. Bedömning

A. Den första och den andra frågan

10. Jag kommer att behandla den första och den andra frågan tillsammans, eftersom de båda avser tolkningen av artikel 10.1 d i direktiv 2011/95.

11. Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida tredjelandsmedborgare som har varit bosatta i en medlemsstat under en betydande del av den fas i livet då individers identitet formas kan anses tillhöra en särskild samhällsgrupp i den mening som avses i artikel 10.1 d första strecksatsen, eftersom de har ”en gemensam bakgrund som inte kan ändras” eller ”egenskaper som är så grundläggande för identiteten att de inte får tvingas avsvära sig dem”. Är det enligt den bestämmelsen endast i det fall anammandet av vissa värderingar grundar sig på religiösa eller politiska skäl som det kan motivera beviljande av internationellt skydd? Hur ska den hänskjutande domstolen bedöma om villkoret i artikel 10.1 d andra strecksatsen – att gruppen har en särskild identitet i det berörda landet, eftersom den uppfattas som annorlunda av omgivningen – är uppfyllt?

1. Sammanfattning av de inkomna yttrandena

12. Den nederländska regeringen har påpekat att enligt IND:s riktlinjer, vilka grundar sig på en dom från Raad van State (Högsta förvaltningsdomstolen, Nederländerna),⁸ så tillhör kvinnor som har en västerländsk livsstil inte en särskild samhällsgrupp. De kan dock erhålla internationellt skydd, om i) livsstilen grundar sig på en religiös eller politisk övertygelse som är grundläggande för deras identitet eller moraliska integritet, eller ii) det är sannolikt att de i sitt ursprungsland kommer att förföljas av aktörer på grund av egenskaper som är i praktiken omöjliga att ändra, eller iii) de riskerar att i sitt ursprungsland utsättas för omänsklig behandling i den mening som avses i artikel 15 b i direktiv 2011/95. Begreppet politisk övertygelse, som är grundläggande för identiteten eller den moraliska integriteten i enlighet med det första villkoret ovan, ska tolkas brett, så att det omfattar förföljelse av kvinnor som inte anpassar sig till sociala seder, religiösa regler eller kulturella normer som diskriminerar på grund av kön.⁹

13. Den tjeckiska, den grekiska, den ungerska och den nederländska regeringen anser att klagandenas argument grundar sig på att de föredrar en viss livsstil. Detta kan inte föranleda beviljande av internationellt skydd enligt de nationella regler genom vilka direktiv 2011/95 har införlivats. Eftersom klagandena under en långvarig vistelse i en medlemsstat har anpassat sig till livet där, skulle de – efter att ha återvänt till sitt ursprungsland – kunna förväntas återanpassa sig till livet i ursprungslandet genom att följa dess normer och seder på samma sätt som andra invånare. En önskan om en annan livsstil är inte en övertygelse som är så grundläggande för deras identitet eller samvete att de inte kan tvingas avsvära sig den. Klagandena har inte en identifierbar gemensam väsentlig egenskap eller gemensam bakgrund, eftersom den förmenta kategorin av kvinnor och flickor som har anammat en västerländsk livsstil är alltför bred, heterogen och abstrakt för att utgöra en tydligt avgränsad samhällsgrupp i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95. Inte heller har klagandena gjort något försök att bevisa varför eller på vilket sätt de skulle utsättas för förföljelse efter att ha återvänt till sitt ursprungsland.

⁸ Werkinstructie 2019/1 Het beoordelen van asielaanvragen van verwersterde vrouwen (Arbetsinstruktion 2019/1, bedömningen av asylansökningar från västerniserade kvinnor).

⁹ Punkt C2.3.2. i 2000 års utlänningscirkulär (C).

14. Den spanska och den franska regeringen samt kommissionen är av en annan åsikt. De anser att flickor kan tillhöra en särskild samhällsgrupp på grund av bland annat kön och ålder, som utgör väsentliga egenskaper.

15. Den spanska regeringen har i sina muntliga yttranden hävdade att det av begäran om förhandsavgörande framgår att klagandena inte endast önskar få det bättre i ekonomiskt eller kulturellt hänseende. Det är mer korrekt att beskriva dem som kvinnor eller flickor som har antagit en livsstil som erkänner deras grundläggande rättigheter och låter dem åtnjuta dessa. De uppfyller därför det första villkoret i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95. Huruvida det andra villkoret i den bestämmelsen – att gruppen har en särskild identitet i det berörda landet – också är uppfyllt beror på de omständigheter som råder i deras ursprungsland.

16. Den franska regeringen har hävdade att den omständigheten att någon har vistats en lång tid i en medlemsstat innebär att de har en gemensam bakgrund som inte kan ändras eller en gemensam övertygelse som är så grundläggande för identiteten eller samvetet att de inte får tvingas avsvära sig den. Om de fortsätter att följa de värderingar, normer och beteenden som råder i den medlemsstaten, kommer omgivningen i deras ursprungsland att uppfatta dem som personer med en gemensam egenskap som tillhör en särskild grupp. Som ett exempel kan motstånd mot tvångsäktenskap utsätta klagandena för förföljelse som myndigheterna inte kommer att skydda dem från.

17. Kommissionen har hävdade att övertygelsen att män och kvinnor har lika rättigheter kan betraktas som en gemensam och grundläggande övertygelse. Om det i ursprungslandet finns lagar som diskriminerar flickor och kvinnor och syftar till att bestraffa dem oproportionerligt om de överträder vissa normer och seder, visar detta att sådana personer riskerar att betraktas som en särskild grupp i det landet.

2. Inledande anmärkning

18. Den hänskjutande domstolen har påpekat att förevarande mål inte rör ”västerniserade kvinnor” som sådana.¹⁰ I begäran om förhandsavgörande hänvisas emellertid till en ”västerländsk livsstil” och ett ”västerniserat beteende”, vilket kan spegla användningen av dessa begrepp i 2000 års utlänningscirkulär (C). De som har yttrat sig i förevarande mål har till övervägande del ansett att begreppen ”västerniserad” och ”västerländsk” är alltför vaga för att tillämpas i samband med ansökningar om internationellt skydd. Jag instämmer i dessa påpekanden. ”Öst” och ”väst” är vidsträckta, diversifierade regioner med en mångfald religiösa traditioner, moraluppfattningar och värderingar. I avsaknad av precisa definitioner som inte har dryftats vid domstolen är begrepp såsom ”västerländsk livsstil” och ”västerniserade kvinnor” fullständigt meningslösa. Mer fördärligt är också att användningen av begreppen ”östlig” och ”västlig” i samband med moraluppfattning och värderingar skapar en falsk klyfta som utgör en del av en dialog som skapar splittring. Jag undviker därför att använda dem i det här förslaget.

¹⁰ Begäran om förhandsavgörande, punkt 25.

3. Bedömning

a) Översikt över de tillämpliga bestämmelserna och inledning

19. Konventionen angående flyktingars rättsliga ställning undertecknades den 28 juli 1951 i Genève¹¹ (nedan kallad Genèvekonventionen) och trädde i kraft den 22 april 1954. Den har kompletterats genom protokollet angående flyktingars rättsliga ställning, som antogs i New York den 31 januari 1967 och trädde i kraft den 4 oktober 1967.¹² Genèvekonventionen utgör grundstenen i det folkrättsliga systemet för skydd av flyktingar.¹³ Även om alla medlemsstater är avtalslutande parter i Genèvekonventionen, är Europeiska unionen inte part i den.

20. Direktiv 2011/95 vägleder medlemsstaternas behöriga myndigheter utifrån gemensamma begrepp, vilka måste tolkas på ett sätt som överensstämmer med Genèvekonventionen. I ingressen till Genèvekonventionen påpekas att Förenta nationernas höge kommissarie för flyktingar (nedan kallad UNHCR) ansvarar för att övervaka tillämpningen av de internationella konventioner som garanterar skydd för flyktingar. Med beaktande av den roll som Genèvekonventionen ger UNHCR har domstolen slagit fast att UNHCR:s handlingar har särskild relevans för tolkningen av direktiv 2011/95.¹⁴ Tolkningen av det direktivet ska också stå i överensstämmelse med stadgan.¹⁵

21. Det internationella skydd som avses i direktiv 2011/95 måste i princip beviljas en tredjelandsmedborgare eller statslös person som har en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, politisk åskådning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp (flykting) eller som skulle utsättas för en verklig risk att lida allvarlig skada (person som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande) om han eller hon återsänds till sitt ursprungsland.¹⁶

22. I artikel 10 i direktiv 2011/95 anges skälen till förföljelse.¹⁷ Alla de faktorer som förtecknas i artikel 10.1 i direktiv 2011/95 är relevanta för bedömningen av huruvida skäl till förföljelse föreligger – dessa kategorier utesluter inte varandra.¹⁸ Användningen av ordet ”särskilt” i leden i

¹¹ *United Nations Treaty Series*, vol. 189, 1954, s. 150, No. 2545.

¹² Genom detta protokoll upphävdes Genèvekonventionens tidsmässiga och geografiska begränsningar så, att den är tillämplig universellt, i stället för att endast omfatta personer som hade blivit flyktingar till följd av händelser som hade inträffat före den 1 januari 1951.

¹³ Se artikel 78 FEUF beträffande utvecklingen av en gemensam politik avseende asyl, subsidiärt skydd och tillfälligt skydd i överensstämmelse med Genèvekonventionen och protokollet av den 31 januari 1967 om flyktingars rättsliga ställning. Se även, bland annat, skälen 3, 4, 14 och 22–24 i direktiv 2011/95.

¹⁴ Dom av den 9 november 2021, Bundesrepublik Deutschland (Sammanhållning av familjer) (C-91/20, EU:C:2021:898, punkt 56 och där angiven rättspraxis).

¹⁵ Skäl 16 i direktiv 2011/95 och dom av den 5 september 2012, Y och Z (C-71/11 och C-99/11, EU:C:2012:518, punkterna 47 och 48 och där angiven rättspraxis).

¹⁶ Se artiklarna 13 och 18 i direktiv 2011/95, jämförda med definitionerna av *flykting* och *person som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande* i artikel 2 d respektive f i direktivet. I artikel 5 i det direktivet föreskrivs bland annat att detta inbegriper situationer där en välgrundad fruktan för förföljelse eller en verklig risk för att lida allvarlig skada grundar sig på händelser som har ägt rum efter det att sökanden lämnade ursprungslandet. I begäran om förhandsavgörande har det inte begärts någon tolkning av denna bestämmelse.

¹⁷ Se punkt 2 ovan.

¹⁸ Även om det i artikel 10.1 d andra stycket hänvisas till den omständigheten att ”vid bedömningen av om en person ska anses tillhöra en viss samhällsgrupp eller när ett karakteristiskt drag hos en sådan grupp ska fastställas ska vederbörlig hänsyn tas till könsrelaterade aspekter, inbegripet könsidentitet”, hindrar detta inte att könsrelaterade aspekter beaktas i samband med andra skäl till förföljelse i artikel 10 i direktiv 2011/95.

den bestämmelsen visar att de skäl som anges där inte är uttömmande. Av fast rättspraxis framgår slutligen att varje beslut som fattas om beviljande av flyktingstatus eller status som subsidiärt skyddsbehövande ska tas utifrån en individuell bedömning.¹⁹

23. UNHCR har påpekat att begreppet tillhörighet till viss samhällsgrupp i artikel 1A.2 i Genèvekonventionen ska förstås på ett evolutivt sätt, så att hänsyn tas till den varierande och föränderliga karaktären hos olika grupper i olika samhällen samt utvecklingen av de internationella normerna om mänskliga rättigheter. Stater har erkänt kvinnor, familjer, stammar, yrkesgrupper och homosexuella som en viss samhällsgrupp i den mening som avses i Genèvekonventionen. Beroende på de särskilda omständigheterna i ett samhälle kan det vara möjligt för en kvinna att grunda sin ansökan på politisk åskådning (om staten betraktar hennes beteende som en politisk förklaring som den vill kuva), religion (om hennes beteende grundar sig på en religiös övertygelse som staten motsätter sig) eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp.²⁰

24. Två kumulativa villkor måste vara uppfyllda för att det ska anses röra sig om en särskild samhällsgrupp i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95. För det första måste gruppens medlemmar ha en gemensam ”väsentlig egenskap” eller en ”gemensam bakgrund som inte kan ändras” eller en gemensam egenskap eller övertygelse som är ”så grundläggande för identiteten eller samvetet att de inte får tvingas avsvära sig den”. Dessa omständigheter relaterar till vad som kan beskrivas som en grupps inre aspekter. För det andra måste gruppen ha en särskild identitet i det berörda landet, eftersom den uppfattas som annorlunda av omgivningen.²¹ Detta involverar ett inslag av social uppfattning, eller vad som skulle kunna beskrivas som en grupps externa aspekter. I förevarande fall utgörs det ”berörda landet” av ursprungslandet, det vill säga Irak, och ”omgivningen” utgörs av samhället i nämnda ursprungsland.

b) En grupps interna aspekter

25. Av lydelsen i artikel 10.1 d andra stycket i direktiv 2011/95 framgår att kön²² och könsrelaterade aspekter kan vara relevanta för att fastställa huruvida det rör sig om en särskild samhällsgrupp. I vissa situationer kan kön vara ett tillräckligt kriterium för att definiera en sådan grupp.²³ Enligt UNHCR är kvinnor ett tydligt exempel på en social delgrupp, som definieras av gemensamma väsentliga egenskaper och som ofta behandlas annorlunda än män. I vissa

¹⁹ Artikel 4 i direktiv 2011/95. Se även dom av den 4 oktober 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, punkt 48 och där angiven rättspraxis) och UNHCR, *Guidelines on International Protection: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 2002, punkt 7.

²⁰ Se UNHCR, *Guidelines on International Protection: "Membership of a particular social group" within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 2002, punkterna 3 och 4.

²¹ Det ankommer på den hänskjutande domstolen att avgöra huruvida dessa kumulativa villkor är uppfyllda mot bakgrund av en given faktisk situation. Se dom av den 4 oktober 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, punkt 89 och där angiven rättspraxis).

²² Begreppet *kön* definieras inte i direktiv 2011/95, men har på andra ställen definierats som ”de socialt konstruerade roller, beteenden, aktiviteter och attribut som ett visst samhälle anser passande för kvinnor respektive män” (se artikel 3 c i konventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (nedan kallad Istanbulkonventionen), som trädde i kraft den 1 augusti 2014 (*Council of Europe Treaty Series* – No 210)). Europaparlamentet godkände den 9 maj 2023 Europeiska unionens anslutning till denna konvention (se även yttrande 1/19 (Istanbulkonventionen) av den 6 oktober 2021, EU:C:2021:832).

²³ Förslag till avgörande av generaladvokaten Richard de la Tour i målet Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kvinnor som utsätts för våld i hemmet) (C-621/21, EU:C:2023:314, punkt 73).

samhällen kan kvinnor i allmänhet utgöra en särskild samhällsgrupp, eftersom de utsätts för systematisk diskriminering jämfört med män vad gäller åtnjutandet av grundläggande rättigheter.²⁴

26. I förevarande mål har klagandena inte hävdats att de har rätt till internationellt skydd enbart på grund av kön. De säger att de inte kan avsvära sig de värderingar, normer och beteenden som de har anammat i Nederländerna och som grundas på deras övertygelse om jämställdhet mellan könen. Frågan uppkommer därför huruvida en sådan övertygelse kan utgöra antingen en gemensam egenskap eller en gemensam övertygelse som är så grundläggande för identiteten eller samvetet att de inte får tvingas avsvära sig den. Jag kommer först att behandla innebörden av orden ”egenskap” och ”övertygelse” innan jag behandlar kravet att det måste föreligga en gemensam övertygelse som är så grundläggande för identiteten eller samvetet att de inte får tvingas avsvära sig den.

1) Innebörden av ”egenskap” och ”övertygelse”

27. Vad gäller de värderingar, normer och beteenden som klagandena påstår att de har anammat under sin vistelse i Nederländerna har den hänskjutande domstolen angett att anammandet av värderingar, normer och beteenden kan utgöra en ”egenskap” som är så grundläggande för identiteten att de inte får tvingas avsvära sig den.

28. I direktiv 2011/95 definieras inte begreppen ”väsentlig egenskap” och ”en egenskap ... som är så grundläggande för identiteten eller samvetet att de inte får tvingas avsvära sig den”, vilka används i artikel 10.1 d i direktivet. Enligt ordböcker är en ”egenskap” hos en person ett särdrag eller en kvalitet som är typisk för personen i fråga och som tjänar till att identifiera honom eller henne. En väsentlig egenskap är en egenskap som är medfödd eller som avgörs av omständigheter som föreligger för en person från födseln. Exempel på gemensamma väsentliga egenskaper är en persons längd, ögonfärg och genetiska arv. I direktiv 2011/95 anges ett enda exempel på en gemensam egenskap, nämligen sexuell läggning.²⁵

29. Dessa definitioner föranleder mig att dra slutsatsen att anammandet av vissa värderingar, normer och beteenden inte kan beskrivas som en ”egenskap”.²⁶ Ordet ”övertygelse”, som innebär en acceptans eller känsla av att något är riktigt, förefaller att vara mer träffande under klagandenas omständigheter.

30. Mot bakgrund av den nederländska regeringens ståndpunkt är det härefter relevant att undersöka huruvida den gemensamma övertygelse som nämns i artikel 10.1 d första strecksatsen i direktiv 2011/95 ska tolkas som en underförstådd hänvisning till en religiös eller politisk

²⁴ Se UNHCR, *Guidelines on International Protection: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 2002, punkterna 30 och 31, Europeiska stödkontoret för asylfrågor (Easo), Easos vägledning om tillhörighet till en särskild samhällsgrupp, 2020, s. 21, och förslag till avgörande av generaladvokaten Richard de la Tour i målet *Intervuyirasht organ na DAB pri MS (Kvinnor som utsätts för våld i hemmet)* (C-621/21, EU:C:2023:314, punkt 71).

²⁵ Se även dom av den 7 november 2013, X m.fl. (C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:720, punkt 46).

²⁶ Det kan vara relevant att tillägga att i artikel 10.1 d första strecksatsen i direktiv 2011/95 anges att en grupp också kan utgöra en särskild samhällsgrupp om gruppens medlemmar har en gemensam bakgrund som inte kan ändras. Jag är inte övertygad om att detta övervägande är relevant i förevarande mål. Det kan absolut hävdas att personer som klagandena, som har vistats i en medlemsstat under en betydande del av den fas i livet då individers identitet formas, har en gemensam bakgrund som inte kan ändras. I förevarande mål förefaller det emellertid inte att ha anförts några argument för att klagandena kan en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av att de har en sådan gemensam bakgrund.

övertygelse. Kommissionen har påpekat att användningen av ordet "Glaubensüberzeugung" i den tyska språkversionen kan skapa viss osäkerhet om huruvida övertygelsen i fråga måste vara av religiös natur.

31. I artikel 10.1 b i direktiv 2011/95, som avser förföljelse på grund av religion, hänvisas till "teistiska, icke-teistiska och ateistiska trosuppfattningar". I till exempel den tyska, den engelska, den franska och den nederländska versionen av den artikeln i direktiv 2011/95 används begreppen "religiöse Überzeugung", "religious belief", "croyance religieuse" och "godsdienslige overtuiging". I artikel 10.1 d används däremot orden "Glaubensüberzeugung", "belief", "croyance" och "geloof" i dessa respektive språkversioner.

32. I artikel 10.1 e i direktiv 2011/95, som avser politisk förföljelse, hänvisas till när någon har en åsikt, tanke eller tro i en fråga som rör de potentiella aktörer som utövar förföljelse enligt artikel 6 och deras politik eller metoder.

33. I artikel 10.1 b i direktiv 2011/95 hänvisas således till teistiska, icke-teistiska och ateistiska trosuppfattningar, i artikel 10.1 e hänvisas till politisk åsikt, tanke eller tro och i artikel 10.1 d hänvisas till övertygelse som är så grundläggande för identiteten eller samvetet att en person inte får tvingas avsvära sig den.²⁷ Mot denna bakgrund förefaller det inte finnas några textuella eller kontextuella indikationer som stöder tanken att grunden för en övertygelse i den mening som avses i artikel 10.1 d måste vara av religiös eller politisk art.²⁸ En motsatt tolkning skulle dessutom inte erkänna att det inom en specifik religion kan existera en rad åsikter om grundläggande frågor och att en person kan ändra åsikt om dessa frågor utan att konvertera till en annan religion.²⁹

2) Är övertygelsen i fråga en gemensam övertygelse som är så grundläggande för identiteten eller samvetet att en person inte får tvingas avsvära sig den?

34. En övertygelse om jämställdhet mellan könen formar en rad val som rör utbildning och karriär, omfattningen och arten av aktiviteter i det offentliga livet, möjligheten att uppnå ekonomiskt oberoende genom att arbeta utanför hemmet, beslut om huruvida man ska leva ensam eller med familjen och det fria valet av partner. Dessa frågor är grundläggande för en persons identitet.³⁰

35. I artikel 2 och artikel 3.3 FEU stadfästs jämställdhet mellan könen som en av Europeiska unionens grundläggande värden och mål, och i domstolens praxis erkänns det som en grundläggande unionsrättslig princip. I artikel 8 FEUF anges att Europeiska unionen i all sin

²⁷ Detta påverkar inte möjligheten att en övertygelse i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95 kan grunda sig på eller påverkas av politiska och religiösa faktorer och att dessa faktorer spelar en roll för hur en grupp uppfattas av omgivningen i ursprungslandet.

²⁸ Se även skälen 29 och 30 i direktiv 2011/95, där det görs tydlig åtskillnad mellan de skäl till förföljelse som förtecknas i artikel 10.1 i direktivet.

²⁹ Religiösa påbud och trosdogmer utesluter med andra ord inte att det finns en rad olika religiösa åsikter bland de troende. Katoliker kan till exempel anse att kvinnor ska få prästvigas trots den omständigheten att det är förbjudet enligt kanonisk lag 1024.

³⁰ Erik Erikson var en av de första psykologerna att beskriva begreppet identitet i kontexten personlighetsutveckling. Han ansåg att identiteten ger en person möjlighet att röra sig med mening och riktning i livet och med en känsla av inre samstämmighet och kontinuitet över tid och plats. Identiteten är av psykosocial natur, den formas i korsningen mellan individuella biologiska och psykologiska förmågor i kombination med de möjligheter och de olika former av stöd som erbjuds av en persons sociala kontext. Identiteten blir normalt en central fråga under ungdomen, när individen ställer frågor om utseende, yrkesval, karriärsträvanden, utbildning, relationer, sexualitet, politiska och sociala åsikter, personlighet och intressen. Avgörande identitetsproblem kräver ofta ytterligare reflektion och omprövning senare i livet. Den gren av psykologin som arbetar med identiteten och självet har utvecklat och yttersat Eriksons teorier. Se, exempelvis, Branje S, de Moor EL, Spitzer J, Becht AI, "Dynamics of Identity Development in Adolescence: A Decade in Review", *Journal of Research on Adolescence*, 2021, 1(4), s. 908–927.

verksamhet syftar till att undanröja bristande jämställdhet mellan kvinnor och män och att främja jämställdhet mellan dem. Enligt artikel 19 FEUF får Europeiska unionen införa lagstiftning för att bekämpa diskriminering på grund av kön. I artikel 157 FEUF fastställs principen om lika lön för likvärdigt arbete och tillhandahålls en rättslig grund för att anta lagstiftning om jämställdhet mellan könen på området för arbete. I artikel 157.4 FEUF erkänns positiv särbehandling som ett sätt att uppnå jämställdhet mellan könen.

36. Sedan de första direktiven inom detta område antogs på 1970-talet har Europeiska unionen utvecklat en omfattande lagstiftning om jämställdhet mellan könen, främst på området för arbete, inbegripet frågor som rör lika lön, social trygghet, anställning, arbetsvillkor och trakasserier.³¹ Genom denna lagstiftning förbjuds direkt och indirekt diskriminering på grund av kön och skapas verkställbara rättigheter för enskilda i medlemsstaternas rättsordningar.³²

37. De värderingar, normer och beteenden som klagandena hävdar att de har anammat under sin vistelse i Nederländerna speglar också ett antal grundläggande rättigheter som stadfästs i stadgan. I artikel 21.1 fastställs rätten att inte diskrimineras på grund av kön. I artikel 23 erkänns rätten till jämställdhet mellan kvinnor och män på alla områden, inbegripet i fråga om anställning, arbete och lön.³³ I artikel 9 hänvisas till rätten att fritt ingå äktenskap. I artikel 11 föreskrivs om yttrandefrihet. I artikel 14 stadfästs rätten till utbildning och till tillträde till yrkesutbildning och fortbildning. I artikel 15 föreskrivs om rätten att arbeta och rätten att välja yrke.³⁴ Medlemsstaterna är också parter i konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, vilken syftar till att främja lika erkännande, åtnjutande och utövande av alla mänskliga rättigheter för kvinnor på de politiska, ekonomiska, sociala, kulturella och medborgerliga områdena och i hemmet.³⁵

38. Jag betvivlar inte att många människor som har tillbringat sina liv i Nederländerna har påverkats av värderingen om jämställdhet mellan könen så till den grad att den utgör en outplånlig del av deras identitet.

39. Mot bakgrund av det ovan anförda anser jag att flickor och kvinnor som har anammat värderingar, normer och beteenden som speglar en övertygelse om jämställdhet mellan könen inte kan förväntas avsvära sig denna övertygelse, lika lite som en person kan förväntas avsvära sig sin religiösa eller politiska övertygelse eller förneka sin sexuella läggning. Av detta följer att medlemsstaterna inte kan förvänta sig att flickor och kvinnor ska anpassa sitt beteende genom att uppträda diskret i syfte att vara säkra, särskilt som aspekter av identiteten som formats av en övertygelse om jämställdhet mellan könen ofta är av en sådan natur att de manifesterar sig i

³¹ Se, exempelvis, rådets och Europaparlamentets direktiv 2006/54/EG av den 5 juli 2006 om genomförandet av principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet (EUT L 204, 2006, s. 23), rådets och Europaparlamentets direktiv 2010/41/EU av den 7 juli 2010 om tillämpning av principen om likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare och om upphävande av rådets direktiv 86/613/EEG (EUT L 180, 2010, s. 1) och rådets direktiv 2004/113/EG av den 13 december 2004 om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster (EUT L 373, 2004, s. 37).

³² Så tidigt som 1976 slog domstolen fast att principen om lika lön för kvinnor och män som föreskrivs i unionsrätten har direkt effekt, så att en enskild kan åberopa den mot sin arbetsgivare (dom av den 8 april 1976, Defrenne, 43/75, EU:C:1976:56).

³³ Alla människors rätt till likställdhet inför lagen och skydd mot diskriminering utgör en universell rättighet som erkänns i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna.

³⁴ Se även motsvarande bestämmelser i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen) och till vilken alla medlemsstater har anslutit sig, särskilt artikel 14 (förbud mot diskriminering), artikel 12 (rätt att ingå äktenskap) och artikel 10 (yttrandefrihet) i konventionen samt artikel 2 i protokollet till konventionen (rätt till undervisning).

³⁵ Förenta nationernas generalförsamling antog denna konvention den 18 december 1979 och den trädde i kraft den 3 september 1981 (*United Nations Treaty Series*, Vol. 1249, s. 13). Europeiska unionen är inte part i den.

offentligheten.³⁶ Domstolen har redan slagit fast att när det gäller homosexuella innehåller artikel 10.1 d i direktiv 2011/95 inte några restriktioner vad gäller den inställning som medlemmarna av den särskilda samhällsgruppen får ha till sin identitet eller sitt beteende.³⁷

40. Frågan uppkommer då huruvida klagandena har accepterat och anammat en övertygelse om jämställdhet mellan könen, så till den grad att den har blivit en del av deras identitet.³⁸ Med beaktande av klagandenas ålder och den tid de har vistats i Nederländerna har den hänskjutande domstolen helt rimligt påpekat att en betydande del av den fas i livet då individers identitet formas har tillbringats i den medlemsstaten.³⁹ Jag betvivlar inte att klagandenas deltagande i den medlemsstatens kultur var en djupgående erfarenhet som gav dem möjligheter och öppnade framtidsperspektiv som de annars kanske inte hade varit medvetna om. Det är därför sannolikt att de, i motsats till ungdomar i Irak som inte har haft den erfarenheten, har anammat en livsstil som speglar erkännandet och åtnjutandet av deras grundläggande rättigheter, särskilt deras övertygelse om jämställdhet mellan könen, och att de har accepterat och anammat denna övertygelse till den grad att den har blivit en del av deras identitet. De behöriga myndigheterna och i slutändan de nationella domstolarna måste utifrån klagandenas individuella omständigheter bedöma i vilken utsträckning detta är fallet, om relevant med beaktande av övervägandet i artikel 10.2 i direktiv 2011/95.⁴⁰

c) En grupp externa aspekter

41. Trots viss tvetydighet framgår det att den hänskjutande domstolen vill få klarhet i hur behöriga myndigheter och nationella domstolar ska avgöra huruvida kravet i artikel 10.1 d andra strecksatsen i direktiv 2011/95 är uppfyllt, det vill säga huruvida en särskild samhällsgrupp har en särskild identitet i det berörda landet eftersom den uppfattas som annorlunda av omgivningen. Denna fråga föranleder spörsmål som rör bevisbördan och den materiella bedömningen av klagandenas påståenden.

1) Bevisbördan

42. I artikel 4.3 i direktiv 2011/95 föreskrivs att bedömningen av en ansökan om internationellt skydd ska vara individuell och att följande bland annat ska beaktas: a) alla relevanta uppgifter om ursprungslandet, inbegripet lagar och andra författningar i ursprungslandet samt det sätt på vilket dessa tillämpas, b) de relevanta utsagor och handlingar som den sökande har lämnat, och c) sökandens personliga ställning och förhållanden. Enligt artikel 4.1 i direktiv 2011/95 får medlemsstaterna betrakta det som den sökandes skyldighet att så snart som möjligt lägga fram

³⁶ Dom av den 7 november 2013, X m.fl. (C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:720, punkterna 70–75). Det kan påpekas att den bedömning som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (nedan kallad Europadomstolen) gjorde i domen av den 28 juni 2011 i målet Sufi och Elmi mot Förenade kungariket (CE:ECHR:2011:0628JUD000831907, § 275) avsåg en annan fråga, nämligen huruvida sökandena i det målet löpte en verklig risk för behandling som stred mot artikel 3 i Europakonventionen och/eller ett åsidosättande av artikel 2 i samma konvention. Det var i det sammanhanget som Europadomstolen prövade huruvida de skulle kunna undvika dessa risker genom att ”spela spelet”.

³⁷ Dom av den 7 november 2013, X m.fl. (C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:720, punkt 68).

³⁸ Se UNHCR, *Guidelines on International Protection: Membership of a particular social group within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 2002, punkt 15. Se även Easos riktlinjer om tillhörighet till en särskild samhällsgrupp, mars 2020, s. 16.

³⁹ Se fotnot 30 ovan.

⁴⁰ Se punkt 45 nedan.

alla faktorer som behövs för att styrka ansökan om internationellt skydd, inbegripet de skäl som anförs till stöd för ansökan.⁴¹ Sökande måste därför redogöra för och styrka skälen till att de fruktar förföljelse i sitt ursprungsland.

43. Omfattar detta krav en skyldighet att bevisa att den särskilda samhällsgrupp som sökanden anser sig tillhöra har en särskild identitet i det berörda landet, eftersom den uppfattas som annorlunda av omgivningen, vilket är en ståndpunkt som den nederländska regeringen förefaller att göra gällande? Jag anser inte det. De utsagor som sökanden måste lämna enligt artikel 4.1 i direktiv 2011/95 för att styrka en ansökan om internationellt skydd utgör endast utgångspunkten för de behöriga myndigheternas bedömning av de fakta och omständigheter som föranledde ansökan. Enligt denna bestämmelse krävs också att medlemsstaterna i samarbete med sökanden bedömer de relevanta faktorerna i ansökan.⁴²

44. Domstolen har slagit fast att kravet att den berörda medlemsstaten ska samarbeta vid bedömningen i praktiken har den konsekvensen att om de faktorer som den som ansöker om internationellt skydd lägger fram av något skäl är ofullständiga, föråldrade eller irrelevanta måste medlemsstaten i fråga bistå sökanden i insamlandet av alla de faktorer som behövs för att styrka ansökan. Medlemsstaterna kan vara bättre lämpade än sökanden för att få tillgång till vissa typer av handlingar.⁴³ Bördan för att fastställa att en särskild samhällsgrupp har en särskild identitet i ett visst land förefaller således att falla både på sökanden och medlemsstaten och inte uteslutande på den förstnämnda. I detta sammanhang är det också relevant att erinra om att enligt artikel 4.5 i direktiv 2011/95 behöver uppgifter från sökanden som inte kan styrkas av skriftliga eller andra bevis inte bekräftas bland annat om uppgifterna befinns vara sammanhängande och rimliga och inte strider mot tillgänglig specifik och allmän information som rör den sökandes ärende.

45. I artikel 10.2 i direktiv 2011/95 föreskrivs att vid bedömningen av huruvida en sökande har en välgrundad fruktan för förföljelse är det irrelevant huruvida sökanden faktiskt har den egenskap som är skälet till förföljelsen, om en sådan egenskap tillskrivs den sökande av den som utövar förföljelsen.⁴⁴ Av lydelsen i denna bestämmelse framgår att den aktualiseras först när det har fastställts att en särskild samhällsgrupp existerar. Bedömningen av hur sökanden uppfattas av den som utövar förföljelsen ersätter inte och minskar inte vikten av fastställandet av huruvida en grupp har en särskild identitet i ursprungslandet, i motsats till vad den hänskjutande domstolen har antytt. Den påverkar endast i vilken utsträckning det måste visas att sökanden är medlem av samhällsgruppen i fråga, eftersom det med avseende på ansökan om internationellt skydd kan räcka att visa att sökanden endast uppfattas som sådan.⁴⁵

2) Materiell bedömning

46. Domstolen har erkänt att förekomsten av strafflagstiftning som särskilt riktas mot homosexuella kan stödja ett konstaterande av att dessa personer utgör en separat grupp som uppfattas som annorlunda av omgivningen. I vidare mening är den omständigheten att

⁴¹ Artikel 4.2 i direktiv 2011/95.

⁴² Dom av den 19 november 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Militärtjänst och asyl) (C-238/19, EU:C:2020:945, punkt 52 och där angiven rättspraxis).

⁴³ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 november 2012, M. (C-277/11, EU:C:2012:744, punkterna 65 och 66), och dom av den 3 mars 2022, Secretary of State for the Home Department (Flyktingstatus för en statslös person av palestinskt ursprung) (C-349/20, EU:C:2022:151, punkt 64 och där angiven rättspraxis). Se även *EASO Practical Guide: Evidence Assessment*, 2015.

⁴⁴ Se dom av den 4 oktober 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, punkt 85).

⁴⁵ Se, analogt, dom av den 25 januari 2018, F (C-473/16, EU:C:2018:36, punkterna 31 och 32), och förslag till avgörande av generaladvokaten Mengozzi i målet Fathi (C-56/17, EU:C:2018:621, punkt 44 och där angiven rättspraxis).

omgivningen accepterar ett visst beteende hos män, medan samma beteende hos kvinnor bestraffas, en indikation på att kvinnor eller vissa kategorier av kvinnor uppfattas som annorlunda av omgivningen. De behöriga myndigheterna måste därför ta hänsyn till rättsreglerna och de sociala och kulturella sedvänjorna i sökandens ursprungsland.⁴⁶

47. I den landvägledning om Irak som nyligen getts ut av Europeiska unionens asylbyrå (nedan kallad EUAA)⁴⁷ identifieras grupper av personer som uppfattas som annorlunda av omgivningen. Enligt denna vägledning kan personer, särskilt kvinnor, som överträder sociala sedvänjor uppfattas som omoraliska, de stigmatiseras och riskerar allvarlig skada.⁴⁸ Sådana överträdelser uppges omfatta utomäktenskapliga sexuella relationer, att ha utsatts för våldtäkt eller andra former av sexuellt våld, att vägra att gifta sig med en man som familjen har valt,⁴⁹ att gifta sig mot familjens önskan, olämpligt utseende eller klädsel och oacceptabel kontakt eller uppvaktning. Acceptabla arbeten för kvinnor uppges vara begränsade till hemmarelaterade sektorer och statliga myndigheter. Omgivningen ser ned på kvinnor och flickor som arbetar i butiker, på caféer, på nöjesinrättningar eller i vårdsektorn eller transportsektorn. Om kvinnor är offentligt aktiva, inbegripet finns på internet och är aktiva där, kan det leda till trakasserier. Kvinnor kan förhindras från att delta i protester, eftersom deras familjer är rädda för att uppfattas negativt. Sexuellt förtal kan utsätta kvinnor för stigmatisering från omgivningen eller göra att de anses ha kränkt familjehedern.⁵⁰

48. Av det ovan anförda framgår att flickor och kvinnor som tror på jämställdhet mellan könen kan uppfattas som att de överträder sociala sedvänjor i Irak, om de manifesterar denna övertygelse, till exempel genom uttalanden eller uppträdande i valsituationer i frågor såsom utbildning, karriär och arbete utanför hemmet, omfattningen och arten av aktiviteter i det offentliga livet, beslut om huruvida man ska leva ensam eller med familj och det fria valet av partner. Det ankommer på de behöriga myndigheterna och de nationella domstolarna att avgöra huruvida detta faktiskt är fallet för klagandena under deras individuella omständigheter.

d) Förföljelse

49. En del av de som har yttrat sig har hävdats att klagandena inte hade lagt fram någon bevisning som styrker att de kommer att utsättas för förföljelse om de återvänder till sitt ursprungsland. Detta är en annan, om än närstående⁵¹ fråga, än frågan om huruvida de tillhör en särskild

⁴⁶ Se artikel 4.3 a i direktiv 2011/95, förslag till avgörande av generaladvokaten Sharpston i de förenade målen X (C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:474, punkt 35) och i målet Shepherd (C-472/13, EU:C:2014:2360, punkt 56). Se även förslag till avgörande av generaladvokaten Richard de la Tour i målet Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kvinnor som utsätts för våld i hemmet) (C-621/21, EU:C:2023:314, punkterna 72 och 73 och där angiven rättspraxis).

⁴⁷ EUAA inrättades genom rådets och Europaparlamentets förordning (EU) 2021/2303 av den 15 december 2021 om Europeiska unionens asylbyrå och om upphävande av förordning (EU) nr 439/2010 (EUT L 468, 2021, s. 1) i syfte att ersätta Easo och överta dess uppgifter.

⁴⁸ Se EUAA, *Country Guidance: Iraq, Common analysis and guidance note, 2022*, särskilt avsnitten 2.13 och 2.17. UNHCR anser att beroende på de enskilda omständigheterna kan personer som uppfattas som att de bryter mot de strikta islamiska reglerna vara i behov av internationellt flyktingskydd på grund av sin religion eller tillhörighet till en särskild samhällsgrupp: UNHCR, *International Protection Considerations with Regard to People Fleeing the Republic of Iraq*, 2019, s. 79 och 80.

⁴⁹ Barnäktenskap är vanligt förekommande i Irak, där den lagliga äktenskapsåldern är 15 år med föräldrarnas tillstånd och 18 år utan deras tillstånd (EUAA, *Country Guidance: Iraq, Common analysis and guidance note, 2022*, avsnitt 2.16). Enligt partnerskapsorganisationen Girls not Brides blir 28 procent av flickorna i Irak gifta före 18 års ålder och 7 procent blir gifta innan de fyllt 15 år. Beträffande barnäktenskap i allmänhet, se Europaparlamentets resolution av den 4 juli 2018, "De nästa stegen mot en extern EU-strategi för bekämpning av tidiga äktenskap och tvångsäktenskap" (2017/2275(INI)).

⁵⁰ Se, exempelvis, Easos informationsrapport om ursprungslandet Irak, *Iraq Key socio-economic indicators for Baghdad, Basra and Erbil, 2020*, särskilt avsnitt 1.4; EUAA: *Country Guidance: Iraq, Common analysis and guidance note, 2022*, särskilt avsnitten 2.13 och 2.16.4, och Humanists Internationals rapport om Irak av den 28 oktober 2020, särskilt avsnittet med rubriken "Discrimination against women and minorities".

⁵¹ Förslag till avgörande av generaladvokaten Richard de la Tour i målet Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kvinnor som utsätts för våld i hemmet), C-621/21, EU:C:2023:314, punkterna 74–77 och där angiven rättspraxis).

samhällsgrupp i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95. Den hänskjutande domstolen har inte begärt någon vägledning om tolkningen av de bestämmelser i det direktivet som specifikt avser bedömningen av huruvida fruktan för förföljelse är välgrundad. Det räcker att påpeka att enligt artikel 8.2 i direktiv 2011/95 ska medlemsstaterna vid prövningen av om en sökande känner en välgrundad fruktan för förföljelse bland annat beakta de allmänna omständigheter som råder i den relevanta delen av ursprungslandet. För detta ändamål ska de se till att exakt och aktuell information inhämtas från relevanta källor, såsom UNHCR och EUAA.

50. I den nyligen utgivna vägledningen om Irak anges att flickor och kvinnor som överträder sociala sedvänjor kan utsättas för handlingar som är så allvarliga att de utgör förföljelse.⁵² Det är därför möjligt att klagandena och/eller deras nära familj, som en följd av att klagandena uppfattas som annorlunda i detta hänseende,⁵³ kan utsättas för vedergällning som utgör förföljelse i den mening som avses i artikel 9 i direktiv 2011/95. Sannolikheten för och allvaret i en sådan risk är också frågor som det ankommer på de behöriga myndigheterna och de nationella domstolarna att bedöma mot bakgrund av klagandenas omständigheter.

B. Den tredje frågan

51. Den tredje frågan består av två delar. Den hänskjutande domstolen vill för det första i princip få klarhet i huruvida det enligt unionsrätten krävs att den behöriga myndigheten, när den prövar en ansökan om internationellt skydd, fastställer vad som är barnets bästa och beaktar det, eftersom det hänvisas till detta begrepp i artikel 24.2 i stadgan. Den vill för det andra få klarhet i huruvida svaret på den första delfrågan skulle bli annorlunda om barnets bästa ska beaktas vid vad den kallar ”en ansökan om reguljärt uppehållstillstånd”.

52. Relevant i detta sammanhang är att förfarandet vid den hänskjutande domstolen avser efterföljande och inte första ansökningar om internationellt skydd.⁵⁴

1. Den första delfrågan

53. I artikel 2 k i direktiv 2011/95 definieras en *underårig*, med andra ord ett barn, som ”en tredjelandsmedborgare eller en statslös person under 18 år”.

54. I artikel 24.2 och artikel 51.1 i stadgan bekräftas den grundläggande naturen hos barnets rättigheter och kravet att medlemsstaterna ska respektera dessa rättigheter när de tillämpar unionsrätten. Direktiv 2011/95 ska därför tolkas och tillämpas mot bakgrund av artikel 24.2 i stadgan.⁵⁵ Detta speglas i skäl 16 i direktiv 2011/95, där det anges att direktivet syftar till att främja tillämpningen av bland annat artikel 24 i stadgan, och i skäl 18, där det anges att medlemsstaterna i första hand bör ta hänsyn till barnets bästa när de genomför direktivet, i

⁵² Se punkt 47 ovan.

⁵³ Enligt artikel 9.3 i direktiv 2011/95 krävs det att det finns ett samband mellan de skäl som anges i artikel 10 i direktivet och den förföljelse som anges i artikel 9.1 eller avsaknaden av skydd mot sådan förföljelse.

⁵⁴ Domstolen har slagit fast att eftersom det i artikel 40.2 i direktiv 2013/32 inte görs någon åtskillnad mellan en första ansökan om internationellt skydd och en efterföljande ansökan när det gäller vilken typ av fakta eller uppgifter som kan styrka att sökanden uppfyller kraven för att betraktas som en person som beviljats internationellt skydd enligt direktiv 2011/95, ska bedömningen av de fakta och omständigheter som ligger till grund för dessa ansökningar därför i båda fallen göras i enlighet med artikel 4 i direktiv 2011/95 (dom av den 10 juni 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Nya fakta eller uppgifter), C-921/19, EU:C:2021:478, punkt 40).

⁵⁵ Se, analogt, dom av den 9 september 2021, Bundesrepublik Deutschland (Familjemedlem) (C-768/19, EU:C:2021:709, punkt 38), och dom av den 1 augusti 2022, Bundesrepublik Deutschland (Familjeåterförening med en underårig flykting) (C-273/20 och C-355/20, EU:C:2022:617, punkterna 36–39 och där angiven rättspraxis).

enlighet med 1989 års FN-konvention om barnets rättigheter.⁵⁶ Vid bedömningen av barnets bästa ska medlemsstaterna särskilt beakta principen om familjesammanhållning, barnets välfärd och sociala utveckling, trygghets- och säkerhetshänsyn samt barnets åsikter i förhållande till barnets ålder och mognad.

55. Enligt artikel 4.3 c i direktiv 2011/95 ska en ansökan om internationellt skydd bedömas individuellt, med beaktande av sökandens personliga ställning och förhållanden, inklusive faktorer som bakgrund, kön och ålder, så att det kan bedömas huruvida de handlingar den sökande har blivit eller skulle kunna bli utsatt för, på grundval av sökandens personliga omständigheter, skulle innebära förföljelse eller allvarlig skada. I artikel 9.2 f i direktivet specificeras att förföljelse bland annat kan ta sig uttryck i barnspecifika handlingar.⁵⁷

56. Mot bakgrund av det ovan anförda och som domstolens praxis indikerar⁵⁸ ska barnets bästa fastställas individuellt och beaktas vid bedömningen av ansökningar om internationellt skydd, inbegripet efterföljande ansökningar.

57. Den nederländska regeringen har hävdats att de nederländska behöriga myndigheterna beaktar barnets bästa tillräckligt, eftersom barnets bästa på ett lämpligt sätt speglas i alla processuella aspekter av avgörandet av en ansökan om internationellt skydd som avser eller involverar barn, till exempel genom att intervjuer med underåriga genomförs på ett barntillvänt sätt.⁵⁹

58. Användning av barnorienterade processuella skyddsåtgärder är av stor praktisk betydelse. Det finns dock inget i artikel 24 i stadgan eller i artiklarna 3, 9, 12 och 13 i konventionen om barnets rättigheter, som den bestämmelsen i stadgan grundar sig på, eller i direktiv 2011/95 eller domstolens praxis som anger att barnets bästa inte ska beaktas vid den materiella bedömningen av ansökningar som avser barn. I själva artikel 24.2 i stadgan anges att barnets bästa ”ska” beaktas vid ”alla” åtgärder som rör barn.⁶⁰ Enligt domstolens praxis är det endast en generell och fördjupad bedömning av barnets situation som gör det möjligt att identifiera barnets bästa.⁶¹ I detta sammanhang kan expertrådgivning vara till hjälp eller till och med nödvändig. Som kommissionen har påpekat ska medlemsstaterna enligt artikel 10.3 i direktiv 2013/32 se till att beslut om ansökningar om internationellt skydd fattas efter en korrekt prövning och att den personal som prövar ansökningar och fattar beslut om dessa har möjlighet att vid behov inhämta råd från experter i särskilda frågor, till exempel barnrelaterade frågor.⁶²

⁵⁶ Undertecknad den 20 november 1989 (*United Nations Treaty Series*, vol.1577, s. 3) Enligt förklaringarna till stadgan om de grundläggande rättigheterna (EUT C 303, 2007, s. 17) grundar sig artikel 24 i stadgan på denna konvention, som har ratificerats av alla medlemsstater, särskilt på artiklarna 3, 9, 12 och 13 i den (EUT C 303, 2007, s. 17). Se, analogt, dom av den 4 oktober 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, punkt 64).

⁵⁷ Också i ett antal andra bestämmelser i direktiv 2011/95 och i skäl 38 i direktivet speglas kraven i artikel 24 i stadgan. Enligt artikel 20.3 i direktiv 2011/95 ska medlemsstaterna beakta situationen för utsatta personer, till exempel underåriga. I artikel 20.5 anges att medlemsstaterna i första hand ska se till barnets bästa vid genomförandet av de bestämmelser i kapitel VII i direktivet som rör underåriga som har beviljats internationellt skydd. Bestämmelserna i kapitel VII avser till exempel tillgång till utbildning och hälso- och sjukvård (artiklarna 27.1 och 30 i direktiv 2011/95). Kraven i artikel 20.3 och 20.5 utsträcker sig emellertid inte till genomförandet av bestämmelserna i kapitel II i direktiv 2011/95, det vill säga de bestämmelser som särskilt avser bedömningen av ansökningar om internationellt skydd.

⁵⁸ Dom av den 9 september 2021, Bundesrepublik Deutschland (Familjemedlem) (C-768/19, EU:C:2021:709, punkt 38).

⁵⁹ I enlighet med artikel 15.3 e i direktiv 2013/32.

⁶⁰ Se även FN:s kommitté för barnets rättigheter, *General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para 1) CRC/C/GC/14*, där det förklaras att barnets bästa består av en materiell rättighet, en tolkningsprincip och en processuell regel.

⁶¹ Se, analogt, dom av den 14 januari 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Återvändande av ensamkommande barn) (C-441/19, EU:C:2021:9, punkt 46).

⁶² Se särskilt artikel 10.3 d i direktiv 2013/32.

59. Det kan tilläggas att om det har skett en relevant och betydelsefull förändring av barnets omständigheter eller hälsa mellan dagen för bedömning av barnets första ansökan om internationellt skydd och en eventuell efterföljande ansökan, kan det vara lämpligt att göra en ny bedömning av barnets bästa i syfte att avgöra sistnämnda ansökan.⁶³

60. Beslut om exakt när och hur omständigheter av detta slag ska fastställas och beaktas är frågor som omfattas av medlemsstaternas processuella autonomi. Likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen ska dock iakttas.⁶⁴

61. För att ett beslut om en underårigs ansökan om internationellt skydd eller en ansökan som rör en minderårig eller får stora konsekvenser för honom eller henne⁶⁵ ska uppfylla kraven i direktiv 2011/95, jämfört med artiklarna 24.2 och 51.1 i stadgan, krävs därför en bedömning av barnets bästa. Vid en sådan lämplig bedömning kan omständigheter såsom kronologisk ålder, utvecklingsålder, kön, särskild utsatthet, familjesituation, utbildning och fysisk och psykisk hälsa beaktas.⁶⁶

62. I detta sammanhang instämmer jag med den tjeckiska, den ungerska och den nederländska regeringen i att barnets bästa endast är ett – om än av yttersta vikt – av de överväganden som ska göras vid bedömningen av en ansökan om internationellt skydd. Det är viktigt att erinra om att målet med direktiv 2011/95 är att identifiera personer som tvingade av omständigheterna har ett verkligt och legitimt behov av internationellt skydd i Europeiska unionen. Internationellt skydd är tillgängligt endast för flyktingar och personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, enligt respektive definitioner i artikel 2 d och f i direktivet. I detta rättsliga sammanhang måste de behöriga myndigheterna sätta barnets bästa i främsta rummet⁶⁷ och det skulle strida mot systematiken i och syftet med direktiv 2011/95 att låta tredjelandsmedborgare som befinner sig i en situation som helt saknar samband med den logiska grunden för internationellt skydd komma i åtnjutande av de typer av status som direktivet föreskriver.⁶⁸

63. Som ett exempel på en ansökan om internationellt skydd där barnets bästa är särskilt viktigt, kan nämnas omständigheter där ett barns särskilda psykiska eller fysiska utsatthet indikerar att handlingar som inte skulle betraktas som förföljelse om de drabbade ett annat barn som inte lider av denna utsatthet eller en vuxen skulle ha en allvarigare inverkan på detta barn, mot bakgrund av andra relevanta omständigheter såsom tillgången till familjestöd i ursprungslandet, i en sådan utsträckning att de skulle utgöra förföljelse i den mening som avses i artikel 9 i direktiv 2011/95. Barnets bästa är också särskilt relevant i samband med barnspecifika former av förföljelse.⁶⁹

⁶³ Se *EASO Practical guide on the best interests of the child in asylum procedures*, 2019, s. 13, där det anges att det är en kontinuerlig process att sätta barnets bästa i främsta rummet och att det därför krävs en bedömning inför varje viktigt administrativt beslut.

⁶⁴ Se, analogt, dom av den 9 september 2020, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Avvisning av en efterföljande ansökan – Överklagandefrist) (C-651/19, EU:C:2020:681, punkterna 34 och 35 och där angiven rättspraxis).

⁶⁵ Se, analogt, dom av den 11 mars 2021, État belge (Återvändande av en förälder till en underårig) (C-112/20, EU:C:2021:197, punkterna 33–38), och dom av den 17 november 2022, Belgische Staat (Gift underårig flykting) (C-230/21, EU:C:2022:887, punkt 48 och där angiven rättspraxis).

⁶⁶ Se, analogt, dom av den 14 januari 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Återvändande av ensamkommande barn) (C-441/19, EU:C:2021:9, punkt 47).

⁶⁷ Om de behöriga myndigheterna till exempel antar att föräldrarnas ansökan om internationellt skydd inte kommer att beviljas, kan barnets bästa vara att återvända med föräldrarna till ursprungslandet.

⁶⁸ Se, analogt, dom av den 18 december 2014, M'Bodj (C-542/13 EU:C:2014:2452, punkt 44).

⁶⁹ Se, analogt, dom av den 5 september 2012, Y och Z (C-71/11 och C-99/11, EU:C:2012:518, punkterna 65 och 66), och, för ett liknande resonemang, punkterna 15–17 i *Guidelines on International Protection No. 8: Child Asylum Claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 2009. Se även det avsnitt i dessa riktlinjer som handlar om barnspecifika former av förföljelse.

64. En sådan situation kan tydligt skiljas från de omständigheter som föranledde domen i målet *M'Bodj*,⁷⁰ i vilken domstolen slog fast att avsaknaden av lämplig vård i en sökandes ursprungsland innebär omänsklig eller förnedrande behandling endast om en sökande som lider av en allvarlig sjukdom avsiktligt berövas vård, och att en medlemsstat inte får anta eller behålla bestämmelser som innebär att en tredjelandsmedborgare som lider av en allvarlig sjukdom betraktas som en person som uppfyller kraven för att betecknas som alternativt skyddsbehövande på grund av att vederbörandes hälsotillstånd riskerar att försämrats till följd av att det saknas adekvat behandling i ursprungslandet.

65. Även alla dessa omständigheter ankommer det på de behöriga myndigheterna och i slutändan de nationella domstolarna att bedöma i samband med enskilda ansökningar om internationellt skydd.

2. Den andra delfrågan

66. Av det sätt på vilket den hänskjutande domstolen har formulerat den tredje frågans andra del förstår jag att den inte begär ett svar, om den första delfrågan ska besvaras så, att det enligt unionsrätten krävs att de behöriga myndigheterna fastställer och beaktar barnets bästa vid avgörandet av en ansökan om internationellt skydd.

67. Under alla omständigheter är det svårt att av begäran om förhandsavgörande förstå hur det skulle finnas en faktisk eller logisk koppling mellan det som händer i förfarandet avseende en ”ansökan om reguljärt uppehållstillstånd”, vilket enligt den nederländska regeringen inte är en fråga som regleras i unionsrätten,⁷¹ och de ansökningar om internationellt skydd enligt den nationella rätt genom vilken direktiv 2011/95 har införlivats som avses i målet vid den hänskjutande domstolen. Den franska och den ungerska regeringen samt kommissionen anser att begäran om förhandsavgörande inte innehåller tillräcklig information, särskilt om vad som menas med en ”ansökan om reguljärt uppehållstillstånd”, för att domstolen ska kunna ge ett användbart svar på den tredje frågans andra del. Som svar på en fråga från domstolen vid förhandlingen bekräftade klagandenas ombud dessutom att det aktuella förfarandet endast avser ansökningar om internationellt skydd och inte ”ansökningar om reguljärt uppehållstillstånd”. Detta bekräftar den nederländska regeringens påstående att den tredje frågans andra del inte är relevant för avgörandet av målet vid den hänskjutande domstolen. Mot bakgrund av det ovan anförda anser jag att den tredje frågans andra del inte kan tas upp till prövning och föreslår att domstolen inte ska pröva den vidare.⁷²

C. Den fjärde frågan

68. Den fjärde frågan avser särskilt den skada som en underårig skulle kunna utsättas för till följd av en långvarig vistelse i en medlemsstat samt när – om alls – detta måste beaktas vid den materiella prövningen av en efterföljande ansökan om internationellt skydd. Den hänskjutande

⁷⁰ Dom av den 18 december 2014 (C-542/13, EU:C:2014:2452).

⁷¹ I sina yttranden avseende den femte frågan, i vilken det också hänvisas till beviljande av reguljärt uppehållstillstånd, har den nederländska regeringen vid EU-domstolen hänvisat till artikel 3.6a i Vreemdelingenbesluit 2000 (2000 års utlänningsförordning) av den 23 november 2000 (Stb. 2000, nr 497).

⁷² Dom av den 14 januari 2021, The International Protection Appeals Tribunal m.fl. (C-322/19 och C-385/19, EU:C:2021:11, punkterna 51–55 och där angiven rättspraxis).

domstolen vill få klarhet i huruvida det har någon betydelse om den första ansökan avgjordes inom de frister som föreskrivs i unionsrätten, om sökandens vistelse i medlemsstaten var laglig och om en tidigare ålagd skyldighet att återvända hade fullgjorts eller verkställts.

69. Enligt begäran om förhandsavgörande anser klagandena att deras utveckling har hämmats eller skadats på grund av stressen av att leva med osäkerhet om utgången av deras familjs första ansökningar om internationellt skydd och med hotet om att tvingas återvända till sitt ursprungsland och de har lagt fram bevisning för dessa påståenden. Förutom klagandenas ombud anser alla de som har yttrat sig om den fjärde frågan att utgången av en efterföljande ansökan om internationellt skydd inte borde avgöras med hänvisning till denna typ av skada.

70. Det råder inget tvivel om att det kan hämma eller skada ett barns utveckling, om det under lång tid lever med osäkerhet och hot.⁷³ Detta är inte i sig en omständighet som kan ge rätt till internationellt skydd enligt direktiv 2011/95 eller motivera en mildare bedömning av en ansökan om internationellt skydd, vilket den hänskjutande domstolen förefaller att anse. Klagandenas föräldrar beslutade att barnens bästa var att uttömma de tillgängliga rättsmedlen i samband med familjens första ansökan om internationellt skydd och att lämna in efterföljande ansökningar för sina barn. Det finns inget som indikerar att handläggningen av ansökningarna och avgörandet av överklagandena tog längre tid än vad som rimligen kunde ha förutsetts. De beslut som klagandenas föräldrar fattade hade den oundvikliga följderna att familjens vistelse i Nederländerna förlängdes. Föräldrarna måste antas ha beaktat de följder som deras beslut skulle få för barnens välfärd mot bakgrund av dessa omständigheter. Det kan antas att de fattade sina beslut i övertygelsen att det var bättre för deras barn att stanna i Nederländerna än att återvända till Irak. Det kanske inte var det bästa valet, men mot bakgrund av vad klagandena själva har anfört är det svårt att godta att de led större skada än om deras föräldrar hade beslutat att återvända till Irak med dem.

71. När beslut fattas om ansökningar om internationellt skydd som avser en underårig måste hänsyn slutligen tas till hans eller hennes utvecklingsålder och fysiska och psykiska hälsa vid den tidpunkt då bedömningen görs. De omständigheter som kan ha haft en skadlig inverkan på barnets utveckling eller hälsa saknar betydelse i detta sammanhang.

D. Den femte frågan

72. Den nationella domstolen har ställt den femte frågan för att få klarhet i huruvida nationell rättspraxis i vilken det görs åtskillnad mellan en första och efterföljande ansökningar om internationellt skydd, i den meningen att reguljära grunder inte beaktas vid efterföljande ansökningar om internationellt skydd, är förenlig med unionsrätten med beaktande av artikel 7 i stadgan, jämförd med artikel 24.2 däri.

73. Det är svårt att se kopplingen med unionsrätten och hur denna fråga är relevant för målet vid den hänskjutande domstolen, vilket avser efterföljande ansökningar om internationellt skydd och inte ansökningar om reguljärt uppehållstillstånd, som enligt den nederländska regeringen inte omfattas av unionsrätten. Jag anser därför att denna fråga inte kan tas upp till prövning av domstolen, av samma skäl som de som anges i punkt 67 ovan.

⁷³ Se, exempelvis, Kalverboer, M.E., Zijlstra, A.E. och Knorth, E.J., "The developmental consequences for asylum-seeking children living with the prospect for five years or more of enforced return to their home country", *European Journal of Migration Law*, Vol. 11, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, s. 41–67.

V. Förslag till avgörande

74. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen besvarar de frågor som ställts av Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Domstolen i Haag, sammanträdesplats 's-Hertogenbosch, Nederländerna) på följande sätt:

1) Artikel 10.1 d i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet

ska tolkas så,

- att tredjelandsmedborgare som är flickor och kvinnor har en gemensam väsentlig egenskap på grund av sitt biologiska kön och kan till följd av att ha bostad i en medlemsstat under en betydande del av den fas i livet då individens identitet formas ha en gemensam övertygelse om jämställdhet mellan könen som är så grundläggande för deras identitet att de inte får tvingas avsvära sig den,
- att för att fastställa huruvida en grupp har en särskild identitet i ett ursprungsland eftersom den uppfattas som annorlunda av omgivningen ska medlemsstaterna enligt artikel 4 i direktiv 2011/95 beakta alla relevanta uppgifter om ursprungslandet vid den tidpunkt då beslut fattas om ansökan om internationellt skydd, inbegripet lagar och andra författningar i ursprungslandet samt det sätt på vilket dessa tillämpas, tillsammans med alla relevanta faktorer som den som söker om internationellt skydd har lagt fram,
- att en grupp bestående av kvinnor och flickor som har en gemensam övertygelse om jämställdhet mellan könen har en särskild identitet i ursprungslandet om de, när de uttrycker denna övertygelse genom uttalanden eller beteenden, uppfattas av samhället i det landet som att de överträder sociala sedvänjor,
- att en gemensam övertygelse om jämställdhet mellan könen inte behöver ha en religiös eller politisk grund.

2) Direktiv 2011/95, jämfört med artikel 24.2 och artikel 51.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

ska tolkas så,

- att nationell praxis enligt vilken en behörig myndighet, när den gör en materiell bedömning av en ansökan om internationellt skydd eller en efterföljande ansökan om internationellt skydd, inte beaktar barnets bästa i första hand, eller bedömer barnets bästa utan att först i varje enskilt förfarande fastställa vad som är barnets bästa, är oförenlig med unionsrätten,
- att metoden och förfarandet för att avgöra vad som är barnets bästa är frågor som medlemsstaten ska besluta om, med fullt iakttagande av effektivitetsprincipen,
- att skada som en underårig har lidit till följd av en långvarig vistelse i en medlemsstat är utan betydelse för ett beslut om huruvida en efterföljande ansökan om internationellt skydd ska beviljas, när den långvariga vistelsen i en medlemsstat beror på att den underåriges

föräldrar eller vårdnadshavare beslutat att uttömma tillgängliga rättsmedel mot avslaget på den första ansökan och sedan lämna in en efterföljande ansökan om internationellt skydd.